

NYILATKOZAT

Jó szülő-e az állam?

- A családból kiemelt gyermekek nevelőszülői ellátásáról -

“Iszonyatosan felmentek az árak, mindennap gyümölcs-zöldség, az már nagyon nehéz.”

“Férjem szobafestő, neki azért csökkent a munkája. Ez megterhelte a családi pénztárcát.”

“Az ellátmány 2-3 hétre elég.”

“Elég stresszes egy időszak (Covid) mindenki számára, új rendszer, félelem, frusztráltság. 1 éve érkezett hozzánk fiunk, tehát pont belecsöppent. A férjemnek csökkentették az óráit, ezért más munkákat kellett találni.”

“60 ezer forintot költöttünk havonta ebédrendelésre, másképp nem tudtam megoldani.”

“Az ellátmány jelenleg a költségek 60%-át fedezi.”¹

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (**Gyermekvédelmi törvény**) szerint a gyermekvédelem célja a gyermekek családban nevelkedésének elősegítése, esetleges veszélyeztetettségük megelőzése és megszüntetése, helyettesítő védelem és a nevelésükről-gondozásukról történő gondoskodás, ha hatósági döntések alapján kikerülnek családjukból. Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményével összhangban a Gyermekvédelmi törvény a gyermek érdekeit és jogait helyezi előtérbe, **elsőbbséget adva a családban történő nevelkedésének, illetve a családi elhelyezési formáknak, a nevelőszülői ellátásnak.**

A családot helyettesítő otthont nyújtó ellátásoknak két lehetséges formája a nevelőszülői gondoskodás és a gyermekotthoni elhelyezés. A Gyermekvédelmi törvény 2014. évi módosítását követően a nevelőszülői családban történő elhelyezés szinte kizárólagosságot élvez a gyermekotthonokkal szemben a **tizenkettedik életévüket be nem töltött gyermekek elhelyezésekor.**

Európában sokféle nevelőszülői rendszer működik, de alapvetően két gyermekvédelmi modell létezik, a viszonylag kevés gyermekintézmény, jól felépített, minőségi nevelőszülői rendszer és az alternatív otthont biztosító ellátások rendszere, valamint a családon kívüli ellátás és a bentlakásos gyermekintézmények magas száma, és az alternatív otthont biztosító ellátások alacsony rendszere.

A gyermekvédelmi rendszer hazai átalakítása a Gyermekvédelmi törvény 1997. évi elfogadása óta fokozatosan megy végbe, hazai és európai uniós forrásokból egyaránt. Az átalakítás során a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakellátás (gyermekotthoni, nevelőszülői hálózatok) 2013-tól az akkori Emberi Erőforrások Minisztériumához tartozó

¹Az idézetek nevelőszülőktől származnak, amelyeket anonimizáltunk.

Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartói hatásköre alá került. A nevelőszülői hálózatnak állami, egyházi és civil szereplői is vannak, azonban állami hálózatoknak és a civil jelenlétnek egyre kevesebb szerep jut, míg az egyházi nevelőszülői hálózatok aránya jelentősen növekszik. A [KSH adatai szerint](#) 2010-ben a gyermekek 7, 2018-ban már 47 százalékát helyezték el egyházi hálózatnál.

Az utóbbi években sajnálatos módon jelentősen emelkedett a családjukon kívül nevelkedő (mintegy húszezer) gyermekek száma, ugyanakkor ezzel egyidejűleg a nevelőszülők száma (mintegy hatezer) alig változik. A nevelésbe vett gyermekek mintegy 70%-a nevelőszülőknél nevelkedik, a többiek gyermekotthonokban. Számos megyében, elsősorban az alföldi megyékben **a bekerülő gyermekek számának növekedése a [nevelőszülők csökkenő vagy stagnáló létszámával](#) párosul.** A helyzetet nehezíti a 12 éven aluli testvérpárok, illetve a csecsemőkorúak nevelőszülői elhelyezése. Az elégtelen nevelőszülői létszám kedvezőtlen hatása az is, hogy nő **azoknak az aránya is, ahol több gyerek nevelkedik, illetve mintegy négyszáz nevelőszülőnél hat szakellátott gyerek van elhelyezve a KSH 2021. évi adatai szerint, miközben a Gyermekvédelmi törvény szerint a nevelőszülő legfeljebb öt gyermek (fiatal felnőtt) együttes ellátását biztosíthatja.**

Az állami feladatellátás megosztása a civil és egyházi fenntartású szolgáltatókkal Nyugat-Európában is gyakorlat. Hazánkban azonban a nevelőszülői hálózat zöme kevés, jellemzően országos hatáskörű nagy fenntartó alá került, ami egyenlőtlenségekhez vezet. A nevelőszülői hálózatok túlsúlyosak, és a túlterheltség számos szakmai problémához, a nevelőszülők idő előtti kiégéséhez vezet. [A nevelőszülők kétharmada](#) ötezer fő alatti lélekszámú, kis településen él, ami megnehezíti a családból kiemelt gyermekek személyre szabott szolgáltatásokkal való támogatását. Elengedhetetlen, hogy a nevelőszülői hálózatok mellett legyenek pszichológusok, fejlesztőpedagógusok, gyógypedagógusok, mert az új bekerülő gyermekek egyre rosszabb pszichés állapota ezt régóta indokolná.

A Gyermekjogi Civil Koalíció álláspontja szerint a sokféle, különböző fenntartói háttérű szolgáltató - megmaradása - sokkal inkább pozitív irányban hatna a minőségi nevelőszülői szolgáltatásokra, különösen egy egészséges versenyhelyzet szellemében.

A kormányzat országos toborzó kampányt is indított "Befogadlak" címmel, azonban a szükséges, de nem elégséges kampány a gyermekvédelmi rendszer gondjait nem tudta, nem tudja orvosolni.

Az SOS Gyermekfalvak nemzetközi gyermekvédelmi szervezet [2018-as online felmérése](#) szerint a **nevelőszülők alacsony anyagi megbecsülése, a társadalmi és családi előítéletek, valamint a gyermekvédelmi hatóság és a nevelőszülői hálózatok közötti rossz információáramlás miatt tartanak ennek a hivatásnak a gyakorlásától.**

A nevelőszülők ugyan 2014-től már foglalkoztatási jogviszony keretei között végzik tevékenységüket, azonban bérezésük egyáltalán nem versenyképes, nem vonzó az új nevelőszülők számára, különösen a jelenlegi munkaerőpiaci viszonyok mellett.

A nevelőszülőt a gyermek (fiatal felnőtt) ellátására nevelési díj illeti meg, amely juttatást a nevelőszülő kizárólag a gyermek (fiatal felnőtt) megfelelő ellátására fordíthatja (pl. ételmezés, ruházkodás, tankönyvek, egészségügyi ellátás stb.). A nevelési díj legalacsonyabb összege – gyermekenként, fiatal felnőttenként – havonta az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 120%-a (Ez 2022-ben minimum 34.200 Ft.), különleges szükségletű gyermek esetén 140%-a, speciális és kettős szükségletű gyermek esetében 150%-a. **Az öregségi nyugdíjminimum összege évtizedek óta nem változott, míg az élelmiszerárak átlagosan 18, az alapvető élelmiszerek ára pedig 30%-kal emelkedett. Ennek hatására a szegénység, a nevelésbe vett gyermekek ellátásának elégtelensége a nevelőszülői háztartásokat is elérte.**

Elfogadhatatlan tartjuk, hogy a nevelőszülőknek esetlegesen álláskeresői járadékot kell igényelniük, amivel - havi 36 ezer forinttal - kiegészíthetik, három hónapon keresztül, a gyermekek után járó elégtelen összegű nevelési díjat, vagy a nekik járó nevelőszülői díjat.

A gyermekvédelmi szakellátás rendszerének a jelenlegi társadalmi szükségletekhez való igazítása komoly kihívást jelent, de ellenkező esetben sérülnek a gyermeki jogok, s az állam intézményvédelmi kötelezettsége sem teljesül.

A Gyermekjogi Civil Koalíció - korábban az [ENSZ Gyermekjogi Bizottsága felé történő jelentésében \(2019\)](#) és az [ENSZ Emberi Jogi Tanács felé történő jelentésben \(UPR, 2021\)](#) is hangsúlyozott - álláspontja szerint meg kell teremteni a nevelőszülők megfelelő anyagi és erkölcsi presztízsét, továbbá garantálni kell a gyermekek magas színvonalú, biztonságos ellátását, hogy jó és megbízható szülő legyen az állam is, illetve a megbízásából eljáró valamennyi állami, egyházi és civil szolgáltató.

Budapest, 2022. június 22.

A Gyermekjogi Civil Koalíció részéről:

Alapítvány az Örökbefogadó és Nevelőszülőkért

Békés Iskolák Közösség

Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület (CSAGYI)

Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek

Gyerekesély Közhasznú Egyesület (GYERE)

Főnix Mozgalom

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

Igazgyöngy Alapítvány

Jogismeret Alapítvány

Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány

Közép-Európai Mediációs Intézet

Magyar Pedagógiai Társaság Gyermekérdekek Szakosztálya - Korczák Munkabizottság

Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség

Pressley Ridge Magyarország Alapítvány

Rosa Parks Alapítvány

SOS Gyermekfalvak Magyarország

UNICEF Magyarország

Világszép Alapítvány

és egyéni szakértők, mint:

Aczél Anna

Békés Zoltán

Bíró Dalma

Cserey Miklós

dr. Gyulai Edina

dr. Hegedűs Judit

dr. Katonáné dr. Pehr Erika

dr. Lux Ágnes

Negrea Vidia

dr. Rácz Andrea

Tománé Mészáros Andrea

dr.Tóth Zsófia

A nyilatkozatot támogatja továbbá megfigyelő tagunk a Civil Közoktatási Platform is.